

زیست‌زون‌بندی سازند گورپی در مقطع بانروشان (جنوب باختر ایلام) بر پایه روزن‌بران پلاتکتونیک

لیدا بخشندۀ^۱، خسرو خسرو‌تهرانی^۲، طیبه محاط^۳، سید حمید وزیری^۴ و فریده کشانی^۵

^۱ دکترا، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران

^۲ استاد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران

^۳ دکترا، سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور، تهران، ایران

^۴ استاد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۸۹/۰۶/۳۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۸۹/۱۰/۱۹

چکیده

سازند گورپی در حوضه زاگرس، جنوب باختر ایران جای گرفته است. این سازند در برش بانروشان، جنوب باختر ایلام، شامل ۲۲۵ متر شیل با میان‌لایه‌های مارن و دارای دو عضو سیمره (لوفا) و امام حسن با سنگ‌شناسی سنگ‌آهک است. موزه‌های زیرین و بالایی این سازند با سازندهای ایلام و پابده پیوسته است. مطالعات انجام شده روی روزن‌بران در این برش منجر به شناسایی ۴۶ گونه متعلق به ۱۳ جنس از روزن‌بران پلاتکتونیک شد. بر پایه روزن‌بران پلاتکتونیک، سازند گورپی به ۱۰ زیست‌زون جهانی تقسیم شد که این زیست‌زون‌ها از *Globotruncana ventricosa* Interval Zone؛ *Globotruncanita elevata* Partial Range Zone؛ *Globotruncanita calcarata* Interval Zone؛ *Globotruncanella havanensis* Partial Range Zone؛ *Globotruncanita contusa* Inter-*Contusotruncana contusa* Interval Zone؛ *Gansserina gansseri* Interval Zone؛ *Globotruncana aegyptiaca* Interval Zone؛ *Zizyphellina zizyphi* Interval Zone؛ *Abathomphalus mayaroensis* Interval Zone؛ *Parasubbotina pseudobulloides* Interval Zone؛ *val Zone*؛ *Zizyphellina zizyphi* Interval Zone؛ *Globanomalina pseudomenardii* Interval Zone. براساس این روزن‌بران پلاتکتونیک، سازند گورپی در منطقه مورد مطالعه کامپانین پیشین تا پالئوسن است.

.

کلیدواژه‌ها: سازند گورپی، زاگرس، کامپانین پیشین، پالئوسن، زیست‌زون، برش بانروشان.

*ویسندۀ مسئول: لیدا بخشندۀ

E-mail: Lida_Bakhshandeh@yahoo.com

۱- پیش‌نوشتار

سازند گورپی (کامپانین پیشین- پالئوسن)، سنگ پوش مخازن نفتی سروک است (مطیعی، ۱۳۷۲). این سازند به طور چیره از شیل و سنگ‌های کربناتی با میان‌لایه شیل ساخته شده است. روزن‌بران پلاتکتونیک از اجزای بسیار مهم و کلیدی سازند شیلی گورپی است. هدف از انجام این پژوهش، مطالعه و شناسایی دقیق زیست‌زون‌ها و مطالعه کمی روزن‌بران پلاتکتونیک رسوبات مورد مطالعه است.

۲- موقعیت سازند گورپی در برش بانروشان

برش بانروشان در جنوب باختر شهرستان ایلام جای گرفته است. برش مورد نظر در ۲۲ کیلومتری جاده آسفالتی ایلام به مهران قرار دارد که برای رسیدن به مقطع در روساتی بانروشان، می‌توان از فرعی روبروی پادگان امیرالمؤمنین پس از طی ۷ کیلومتر جاده خاکی به مقطع مورد نظر رسید.

مختصات قاعده برش سازند گورپی در برش بانروشان "N 33° 31' 60" و E 46° 15' 64" است.

۳- مطالعات پیشین

مطیعی (۱۳۷۲) سازند آهکی گورپی را در فارس و خوزستان سانتونین تا ماستریشتن و در ناحیه لرستان کامپانین تا پالئوسن در نظر گرفته است. صیدی ساروبی (۱۳۷۵) زیست‌چینه‌نگاری سازند گورپی و تاربور را در منطقه کبیرکوه مطالعه و با توجه به فسیل‌های پلاتکتونیک از جمله گلوبوترونکانها سن سازند گورپی را از کامپانین تا پالئوسن معرفی کرده است. موسوی (۱۳۷۷) به بررسی سیستماتیک فسیل‌های سازند گورپی در برش تاقدیس

۴- توصیف سازند گورپی

برش الگوی سازند گورپی در تنگ پابده در شمال مسجد سلیمان (میدان نفتی لالی) ۳۲۰ متر سمترا دارد، ولی پیش از معرفی این برش، به این واحد

بر پایه انتشار چینه‌شناسی فسیل‌های به دست آمده از رسوبات مورد مطالعه، در مقطع چینه‌شناسی بانروشان، ۱۰ زیستزون در سازند گورپی مشخص شده است.

۷- زیست‌چینه‌نگاری رسوبات کوتاهه بالایی در برش بانروشان منطبق با زیستزون (Premoli silva 2004)

۱-۰. زیستزون شماره ۱

Globotruncanita elevata Partial Range Zone

این زیستزون ۳۰ متر از سازند ایلام را در برش چینه‌شناسی بانروشان و ۱۰ متر از سازند گورپی (شیل زیرین) را به خود اختصاص داده است.
در فاصله زمانی حضور *Globotruncanita elevata* که مرز پایینی از انقراض *Dicarinella asymetrica* (Sigal) و در واقع انقراض همه *Dicarinella asymetrica* و مرز بالایی از ظهور (*Globotruncana ventricosa* (White)) مشخص می‌شوند.

در میان جامعه همیزیست این زیستزون، مهم‌ترین میکروفسیل‌ها عبارتند از:
Archaeoglobigerina cretacea (d' Orbigny), *Archaeoglobigerina blowi* Pessagno

Contusotruncana fornicata (Plummer), *Heterohelix globulosa* (Ehrenberg)
Heterohelix planata (Cushman), *Macroglobigerinelloides impensus* (Sliter),
Macroglobigerinelloides ultramicrus (Subbotina), *Macroglobigerinelloides caseyi* (Bolli, Loeblich & Tappan), *Macroglobigerinelloides bollii* (Pessagno)
Muricohedbergella holmdelensis Olsson,
Globotruncanita elevata (Brotzen), *Globotruncana arca* (Cushman)
Globotruncana lapparenti Brotzen, *Globotruncana bulloides* Volger
Globotruncana linneiana (d' Orbigny), *Marginotruncana coronata* (Bolli)
Globotruncanita stuartiformis (Dalbiez), *Dentalina* sp.,
Lenticulina sp., *Gaudryina* sp., *Gyroidinoides globosa* (Hagenow).

بر پایه ظهور گونه *Globotruncanita elevata* (Brotzen) و جامعه فسیلی شناسایی شده، سن این زیستزون کامپانین پیشین تعیین شده است.

۲-۰. زیستزون شماره ۲

Globotruncana ventricosa Interval Zone of Delbiez (1955)

این زیستزون ۲۱ متر از ستون چینه‌شناسی بانروشان را در سازند گورپی (شیل زیرین) پس از زیستزون ۱ به خود اختصاص داده است.

- **تعریف:** در فاصله زمانی میان اولین ظهور *Globotruncana ventricosa* تا اولین ظهور *Radotruncana calcarata*.

در میان جامعه همیزیست این زیستزون، مهم‌ترین میکروفسیل‌ها عبارتند از:

Archaeoglobigerina cretacea (d' Orbigny), *Archaeoglobigerina blowi* Pessagno

Contusotruncana fornicata (Plummer), *Contusotruncana plummera* (Gandolfi)

Heterohelix striata (Ehrenberg), *Muricohedbergella holmdelensis* Olsson, *Muricohedbergella monmouthensis* (Olsson,)

Macroglobigerinelloides ultramicrus (Subbotina),

Macroglobigerinelloides prairiehillensis (Pessagno), *Macroglobigerinelloides messinae* (Broennimann), *Macroglobigerinelloides multispinus* (Lalicker)

Globotruncana lapparenti Brotzen, *Globotruncana mariei* Banner & Blow

Globotruncana bulloides Volger, *Globotruncana linneiana* (d' Orbigny)

Globotruncanita stuartiformis (Dalbiez), *Globotruncana arca* (Cushman)

Globotruncanita elevata (Brotzen), *Globotruncana ventricosa* (White)

سنگی «مارن دزک» و «مارن‌های گلوبیزیرینا» گفته می‌شد که شامل سازند گورپی و سازند پابده بود (مطیعی، ۱۳۷۲).

در پیشر نواحی زاگرس، سازند گورپی شامل مارن و شیل‌های خاکستری مایل به آبی است که میان لایه‌هایی از سنگ‌آهک‌های نازک رسی دارد و به دلیل زودفرسا بودن، سیمای آن فرسوده است. در فارس داخلی، رخساره آهکی سازند تابور، به طور میان‌انگشتی جانشین سازند گورپی می‌شود. اگرچه مرز زیرین گورپی با سازند ایلام (در زیر) تدریجی داشته شده، ولی سطح هوازده در این مرز می‌تواند نشانگر دگرگشی خفیف باشد (مطیعی، ۱۳۷۲). در نقاطی که ایلام وجود ندارد، گورپی روی سروک بوده و در این حالت، ناپیوستگی رسوبی پیش از سازند گورپی آشکارتر است (مطیعی، ۱۳۷۲). مرز بالایی سازند گورپی با شیل‌های ارگوانی سازند پابده با شواهدی است. در لرستان مرز بالایی گورپی با شیل‌های ارگوانی سازند پابده با همزمان نیست. در نواحی فارس و خوزستان مرز زیرین گورپی، سانتونین و مرز بالایی آن ماستریشنین است. در لرستان، لایه‌های زیرین به سن کامپانین و لایه‌های بالایی تا پالئوسن ادامه دارد. این سازند (گورپی) دارای دو عضو آهکی رسمی (اما حسن و سیمره) و یک عضو غیر رسمی (آهک منصوری) است (مطیعی، ۱۳۷۲).

(عضو آهکی امام حسن) ۱۱۴ متر سنگ‌آهک رسی سترلا، ریزدانه و خاکستری به همراه میان‌لایه‌های مارن است. به دلیل سختی پیشتر، در درون شیل‌های گورپی بر جستگی دارد. این عضو پیشتر در لرستان و فروافتادگی دزفول دیده شده است.

(عضو آهکی سیمره) شامل سنگ‌آهک‌های قهوه‌ای رنگ دارای دو کفه‌ای های نوع لوفاست (شکل ۵) و در مقایسه با بخش آهکی امام حسن، رخساره کم‌زرفاتر دارد. (عضو آهکی منصوری) یک سنگ‌آهک نزیتیک منقطع در سازند گورپی است که در پاختر خوزستان بروند دارد، ولی به سوی شمال خاوری ناپدید می‌شود و در لرستان و برش مورد نظر بروند ندارد (مطیعی، ۱۳۷۲).

۵- توصیف چینه‌نگاری سازند گورپی در برش بانروشان

ستبرای لایه‌های سنگی این سازند در برش بانروشان ۲۲۵ متر است. حد پایینی در برش بانروشان سازند ایلام و حد بالایی سازند پابده است. حد پایینی و بالایی سازند گورپی در برش بانروشان همشیب است.

لایه‌های سنگی از قاعده به سوی بالا به شرح زیر است:

- ۱۲۰ متر شیل زیرین که ۴۰ متر انتهایی آن توسط آبرفت پوشیده شده است

- ۱۵ متر آهک سیمره

- ۲۰ متر شیل میان سنگ‌آهک سیمره و سنگ‌آهک امام حسن

- ۳۰ متر سنگ‌آهک امام حسن (شکل ۲)

- ۱۵ متر شیل میان سنگ‌آهک امام حسن و شیل بالایی گورپی (شکل ۳)

- ۲۵ متر شیل بالایی گورپی

سازند پابده در این برش با شیل ارگوانی شروع می‌شود، مرز میان سازند گورپی و پابده در شکل ۴ دیده می‌شود.

۶- ویژگی‌های زیستی سازند گورپی در برش بانروشان

محتوای فسیلی این سازند، از روزنبران پلاتکتونیک مانند گونه‌های مختلف از جنس‌های *Marginotruncana*, *Globotruncanella*, *Muricohedbergella*, *Globotruncana*, *Globotruncanita* کف‌زی در این واحد یافت می‌شود. لوفا نیز در بخش سنگ‌آهک امام حسن یافت شده است.

گفتنی است برای مطالعات زیستی و سنگی این واحد، ۹۱ نمونه برای تهیه مقطع نازک از میان‌لایه‌های آهکی و ۷۰ نمونه آزاد از شیل‌های آن برداشت شد.

Macroglobigerinelloides multispinus (Lalicker)

Muricohedbergella holmdelensis Olsson, *Muricohedbergella monmouthensis* (Olsson,)

Globotruncana orientalis El-Naggar, *Globotruncana marieei* Banner& Blow, *Globotruncanella havanensis* (Voorwijk), *Globotruncana linneiana* (d' Orbigny)

Globotruncana ventricosa (White), *Globotruncanita stuartiformis* (Dalbiez)

Globotruncanita stuarti (de Lapparent), *Globotruncana arca* (Cushman)

Globotruncana bulloides Volger, *Globotruncana lappendi* Brotzen

Pseudotextularia nuttalli (Voorwijk), *Rugoglobigerina rugosa* (Plummer)

Lenticulina sp., *Dorothia* sp., *Glororotalites micheliniana*, *Dentalina* sp.,

Gavelinella sp., *Neoflabellina* sp., *Nodosaria* sp.,

Textularia sp., *Marssonella* sp., *Forndicularia intermittens*

بر پایه ظهور گونه *Globotruncanella havanensis* (Voorwijk) و جامعه فسیلی

موجود سن این زیستزون کامپانین پسین تعیین شده است.

در برش مورد مطالعه این زیستزون به سترای ۲۵ متر و سن آن کامپانین پسین است.

در ادامه شل زیرین، ۱۵ متر سنگ آهک سیمره قرار دارد که از فسیل های کف زی به سن کامپانین تشکیل شده است.

۵. زیستزون شماره ۵

Globotruncana aegyptiaca Interval Zone of Caron (1978)

این زیستزون ۷ متر از ستون چینه شناسی بازروشان را در سازند گورپی (۵ متر شیل زیرین و ۲ متر زون تدریجی میان سنگ آهک سیمره و امام حسن) پس از زیستزون ۴ به خود اختصاص داده است.

تعریف: فاصله میان اولین حضور تاکسای نام برده شده تا اولین حضور

Gansserina gansseri

در میان جامعه همزیست این زیستزون، مهم ترین میکروفسیل ها عبارتند از:

Archaeoglobigerina blowi Pessagno, *Archaeoglobigerina cretacea* (d' Orbigny)

Contusotruncana fornicata (Plummer), *Contusotruncana patelliformis* (Gandolfi), *Contusotruncana plummera* (Gandolfi),

Heterohelix planata (Cushman), *Heterohelix globulosa* (Ehrenberg),

Macroglobigerinelloides ultramicrus (Subbotina), *Macroglobigerinelloides prairiehillensis* (Pessagno), *Macroglobigerinelloides alvarezi* (Eternod Olvera)

Muricohedbergella monmouthensis (Olsson), *Globotruncana arca* (Cushman),

Globotruncana bulloides Volger, *Globotruncana falsostuarti* Sigal

Globotruncana ventricosa (White), *Globotruncanita stuartiformis* (Dalbiez)

Globotruncana linneiana (d' Orbigny), *Globotruncana lappendi* Brotzen,

Globotruncana orientalis El-Naggar, *Globotruncana marieei* Banner& Blow,

Globotruncanita stuarti (de Lapparent), *Globotruncanella havanensis* (Voorwijk), *Globotruncanella petaloidea* (Gandolfi),

Pseudotextularia nuttalli (Voorwijk), *Rugoglobigerina rugosa* (Plummer)

Lenticulina sp., *Dorothia* sp., *Glororotalites micheliniana*, *Dentalina* sp.,

Gavelinella sp., *Neoflabellina* sp., *Robulus* sp., *Nodosaria* sp.,

Textularia sp., *Marssonella oxicona*, *Forndicularia intermittens*,

Globotruncanita subspinosa (Pessagno), *Pseudotextularia elegans* (Rzehak), *Pseudotextularia nuttalli* (Voorwijk), *Rugoglobigerina rugosa* (Plummer), *Dentalina* sp., *Lenticulina* sp., *Gaudryina* sp.,

سن این زیستزون کامپانین میانی - بالای است.

۳. زیستزون شماره ۳

Radotruncana calcarata Taxon – Range Zone of Herm (1962)

این زیستزون ۹ متر از ستون چینه شناسی مقطع بازروشان را در سازند گورپی (شیل زیرین) پس از زیستزون ۲ به خود اختصاص داده است.

تعریف: محدوده کلی، حضور تاکسای نام برده شده است.

در میان جامعه همزیست این زیستزون، مهم ترین میکروفسیل ها عبارتند از:

Archaeoglobigerina blowi Pessagno, *Archaeoglobigerina cretacea* (d' Orbigny)

Contusotruncana fornicata (Plummer), *Contusotruncana patelliformis* (Gandolfi),

Heterohelix punctulata (Cushman), *Heterohelix globulosa* (Ehrenberg),

Macroglobigerinelloides alvarezi (Eternod Olvera)

Macroglobigerinelloides prairiehillensis (Pessagno), *Macroglobigerinelloides messinae* (Broennimann), *Macroglobigerinelloides multispinus* (Lalicker)

Muricohedbergella holmdelensis Olsson, *Muricohedbergella monmouthensis* (Olsson),

Globotruncana orientalis El-Naggar, *Globotruncana marieei* Banner& Blow,

Globotruncana bulloides Volger, *Globotruncana linneiana* (d' Orbigny)

Globotruncana arca (Cushman), *Globotruncana lappendi* Brotzen

Globotruncanita stuartiformis (Dalbiez), *Globotruncanita elevata* (Brotzen)

Globotruncanita subspinosa (Pessagno), *Globotruncanita stuarti* (de Lapparent)

Muricohedbergella holmdelensis Olsson, *Heterohelix striata* (Ehrenberg),

Pseudotextularia elegans (Rzehak), *Pseudotextularia nuttalli* (Voorwijk), *Rugoglobigerina rugosa* (Plummer), *Lenticulina* sp.

در برش مورد مطالعه، این زیستزون در سازند گورپی سنی معادل ابتدای کامپانین پسین دارد.

۴. زیستزون شماره ۴

Globotruncanella havanensis of (Voorwijk) Zone

این زیستزون ۲۵ متر از ستون چینه شناسی بازروشان را در سازند گورپی (شیل زیرین) پس از زیستزون ۳ به خود اختصاص داده است.

در فاصله زمانی حضور گونه *Globotruncanella havanensis* (Voorwijk) که مرز پایینی از انقراض گونه *Radotruncana calcarata* (Cushman) و مرز بالایی از *Globotruncana aegyptica* Nakkady مشخص می شود.

در میان جامعه همزیست این زیستزون، مهم ترین میکروفسیل ها عبارتند از:

Archaeoglobigerina blowi Pessagno, *Archaeoglobigerina cretacea* (d' Orbigny)

Contusotruncana fornicata (Plummer), *Contusotruncana patelliformis* (Gandolfi), *Contusotruncana plummera* (Gandolfi), *Globotruncana falsostuarti* Sigal

Heterohelix striata (Ehrenberg), *Heterohelix globulosa* (Ehrenberg),

Macroglobigerinelloides bollii (Pessagno), *Macroglobigerinelloides prairiehillensis* (Pessagno), *Macroglobigerinelloides messinae* (Broennimann),

در میان جامعه همزیست این زیست‌زون، مهم‌ترین میکرو فسیل‌ها عبارتند از:
Archaeoglobigerina blowi Pessagno, *Globotruncana falsostuarti* Sigal
Contusotruncana fornicata (Plummer), *Contusotruncana patelliformis* (Gandolfi), *Contusotruncana plicata* (White), *Contusotruncana plummera* (Gandolfi),
Contusotruncana contusa(Cushman),
Heterohelix punctulata (Cushman),*Heterohelix globulosa* (Ehrenberg),
Macroglobigerinelloides messinae (Broennimann), *Macroglobigerinelloides multispinus* (Lalicker),*Gansserina gansseri* (Bolli), *Gansserina wiedenmayeri* (Gandolfi),
Globotruncana orientalis El-Naggar, *Globotruncana mariei* Banner& Blow,
Globotruncana arca (Cushman),*Globotruncana bulloides* Volger,
Globotruncanita stuarti (de Lapparent), *Globotruncanella havanensis* (Voorwijk)
Lenticulina sp., *Dorthia* sp., *Dentalina* sp.,*Gavelinella* sp., *Neoflabellina* sp., *Robulus* sp., *Nodosaria* sp., *Textularia* sp., *Marssonella* sp.
 در برش مورد مطالعه این زیست‌زون در سازند گورپی گسترش یافته و سن آن ابتدا تا انتهای ماستریشتن است.

۸. زیست‌زون شماره ۸

Abathomphalus mayaroensis Interval Zone

این زیست‌زون ۱۱ متر از ستون چینه‌شناسی بانروشان (۱۰ متر زون تدریجی میان امام حسن و شیل بالایی و ۱ متر شیل بالایی) را در سازند گورپی پس از زیست‌زون ۷ به خود اختصاص داده است.
 - **تعویف:** فاصله میان اولین حضور تاکسای نام برده شده تا اولین حضور پلانکتونیک کرتاسه.

در میان جامعه همزیست این زیست‌زون، مهم‌ترین میکرو فسیل‌ها عبارتند از:

Abathomphalus intermedius, *Archaeoglobigerina blowi* Pessagno, *Globotruncana falsostuarti* Sigal
Contusotruncana fornicata (Plummer), *Contusotruncana patelliformis* (Gandolfi), *Contusotruncana plicata*(White), *Contusotruncana plummera* (Gandolfi),
Heterohelix punctulata (Cushman), *Heterohelix globulosa* (Ehrenberg),
Macroglobigerinelloides alvarezi (Eternod Olvera),
Macroglobigerinelloides multispinus (Lalicker)
Muricohedbergella holmdelensis Olsson, *Muricohedbergella monmouthensis* (Olsson)
Contusotruncana Walfishensis (todd), *Gansserina gansseri* (Bolli),
Gansserina wiedenmayeri (Gandolfi), *Globotruncana orientalis* El-Naggar, *Globotruncana mariei* Banner& Blow, *Globotruncana dupeublei* Caron et al.
Globotruncana lapparenti Brotzen, *Globotruncana arca* (Cushman)
Globotruncana bulloides Volger, *Globotruncana ventricosa* (White),
Globotruncanita stuartiformis (Dalbiez),
Globotruncanita stuarti (de Lapparent), *Globotruncanella petaloidea* (Gandolfi),*Globotruncanella havanensis* (Voorwijk)
Pseudotextularia elegans (Rzehak), *Pseudotextularia intermedia* de Klasz, *Pseudotextularia nuttalli* (Voorwijk), *Racemiguembelina fructicosa* (Egger),

Bathysphon sp., *Amobaculites* sp., *Reophax* sp., *Lagena* sp., *Siphogenerinoides cretacea*,

در برش مورد مطالعه این زیست‌زون دارای سن کامپانین پسین تا انتهای کامپانین است.

۹. زیست‌زون شماره ۹

Gansserina gansseri Interval Zone of Premoli Silva & Bolli (1973)

این زیست‌زون ۲۹ متر (۲۸ متر مارن‌های تدریجی و ۱ متر از سنگ‌آهک امام حسن) از ستون چینه‌شناسی بانروشان را در سازند گورپی پس از زیست‌زون ۵ به خود اختصاص داده است.

- **تعویف:** فاصله میان اولین حضور تاکسای نام برده شده تا اولین حضور *Contusotruncana contusa*.

مرز اشکوب‌های کامپانین - ماستریشتن در این زیست‌زون جای گرفته است. همچنین این زیست‌زون در برگیرنده بخش رسمی امام حسن است و سن این بخش ابتدای ماستریشتن در نظر گرفته شده است.

در میان جامعه همزیست این زیست‌زون، مهم‌ترین میکرو فسیل‌ها عبارتند از:

Archaeoglobigerina blowi Pessagno, *Globotruncana falsostuarti* Sigal
Contusotruncana fornicata (Plummer), *Contusotruncana patelliformis* (Gandolfi), *Contusotruncana plicata*(White), *Contusotruncana plummera* (Gandolfi),

Heterohelix punctulata (Cushman), *Heterohelix globulosa* (Ehrenberg), *Heterohelix planata* (Cushman), *Macroglobigerinelloides alvarezi* (Eternod Olvera)

Macroglobigerinelloides prairiehillensis (Pessagno), *Macroglobigerinelloides messinae* (Broennimann), *Macroglobigerinelloides multispinus* (Lalicker)
Muricohedbergella holmdelensis Olsson, *Muricohedbergella monmouthensis* (Olsson),

Gansserina gansseri (Bolli), *Gansserina wiedenmayeri* (Gandolfi), *Globotruncana orientalis* El-Naggar, *Globotruncana mariei* Banner& Blow, *Globotruncana lapparenti* Brotzen, *Globotruncana arca* (Cushman) *Globotruncana bulloides* Volger, *Globotruncana ventricosa* (White), *Globotruncanita stuartiformis* (Dalbiez), *Globotruncanita stuarti* (de Lapparent), *Globotruncanella petaloidea* (Gandolfi),*Globotruncanella havanensis* (Voorwijk)

Rugoglobigerina rugosa (Plummer)

Lenticulina sp., *Dorthia* sp.,*Glororotalites micheliniana*, *Dentalina* sp.,*Gavelinella* sp.

Neoflabellina sp., *Robulus* sp., *Nodosaria* sp., *Textularia* sp., *Marssonella* sp., *Marginulina cretacea*, *Forndicularia intermittens*, *Bathysphon* sp., *Amobacolites fragmentarius*, *Reophax* sp.,

در برش مورد مطالعه این زیست‌زون به سمترا ۲۹ متر و سن آن کامپانین پسین تا ماستریشتن پیشین است.

۱۰. زیست‌زون شماره ۱۰

Contusotruncana contusa Interval Zone of Premoli Silva & Bolli (1973)

این زیست‌زون ۲۴ متر (۱۹ متر از سنگ‌آهک امام حسن و ۵ متر زون تدریجی میان سنگ‌آهک امام حسن و شیل بالایی) از ستون چینه‌شناسی بانروشان را در سازند گورپی پس از زیست‌زون ۹ به خود اختصاص داده است.

- **تعویف:** فاصله میان اولین حضور تاکسای نام برده شده تا اولین حضور

Abathomphalus mayaroensis

این زیستزون معادل زیستزون *Globanomalina pseudomenardii* Total Range zone است که توسط Bolli (1957) تعریف شده و در زیستزون‌های استاندارد روزنبه بران پلاتکتونیک، P4 نامیده می‌شود. این زیستزون در زیستزون‌های استاندارد به سه زیرزون P4b، P4c و P4a تقسیم شده است. در برش مورد مطالعه این زیستزون دارای سن اواسط سلالندین تا اواسط تاتینین است.

در میان جامعه همیست این زیست‌زون، مهم‌ترین میکروفسیل‌ها عبارتند از:
Morozovella acuta, *Morozovella angulata*, *Morozovella apanthesma*,
Morozovella conicotruncana, *Parasubbotina variant*, *Praemurica inconstans*, *Subbotina triangularis*, *Subbotina triloculinoides*, *Subbotina velascoensis*, *Zeauvigerina aegyptiaca*, *Zeauvigerina waiparaensis*.

-۸ نتیجہ گیری

سن سازند گوربی در حوضه زاگرس در برش مورد مطالعه (برش بازوشان) با توجه به فسیل های مطالعه شده در آن کامپانین پیشین - پالئوسن است. بر پایه گونه های شاخص روزن بران پلاتکتونیک و مطالعات زیست چینه نگاری برش مورد مطالعه و مقایسه با زیست زون های (2004) Premoli silva برای سازند گوربی ۱۰ زیست زون زیر معرفی شد:

Globotruncanita calcarata, *Globotruncana ventricosa*, *Globotruncanita elevata*, *Gansserina gansseri*, *Globotruncana aegyptiaca* *Globotruncanella havanensis*, *Contusotruncana contusa*, *Abathomphalus Globanomalina pseudomenardii*, *Parasubbotina pseudobulloides*, *mayaensis*.

با توجه به فراوانی روزنبران پلانکتون و ریزرخساره مقاطع مطالعه شده، سازند گوریه در محیطی ژرف و کم اندریز نهشته شده است.

با توجه به مطالعات دقیق فسیل شناسی روی روزنبران پلانکتونیک و کفزی مناطق مورد مطالعه، ۱۳ جنس و ۴۶ گونه روزنبران پلانکتونیک شناسایی و معرفی شد.

شکل ۲- سنگ آهک واحد امام حسن در سازند گوری؛ دید به سوی جنوب باخترا.

Racemiguembelina powelli Smith & pessagno, *Rugoglobigerina rugosa* (Plummer),

Lenticulina sp., *Dentalina* sp., *Bathysphon* sp., *Amobacolites fragmentarius*,
Reophax sp., *Gavelinella* sp.

در برخ مورد مطالعه این زیست‌زون دارای سن ماستریشتین پسین است.

ستبرای رسوبات پالئوسن سازند گوری در برش بازروشان ۲۴ متر است.

۹۵-۹. زیست‌زون شماره

***Parasubbotina pseudobulloides* Interval Zone of (Plummer)**

این زیست‌زون ۱۲ متر از ستون چینه‌شناسی بازروشان را در سازند گوربی پس از
زست‌زون ۸ به خود اختصاص داده است.

- **تعريف:** محدوده میان اولین حضور *Parasubbotina pseudobulloides* و اولین حضور (*Subbotina triloculinoides*) (Plummer) است.

این زیست‌زون معادل استاندارد جهانی P1a روزنبران پلانکتونیک (Berggren & Millar, 1988; Berggren et al., 1995; Berggren & Norris, 1997; Olsson et al., 1999; Berggren & Pearson, 2005) است.

در برخ مورد مطالعه این زیست‌زون دارای سن پالئوسن پیشین (ابتدای دانین) است.

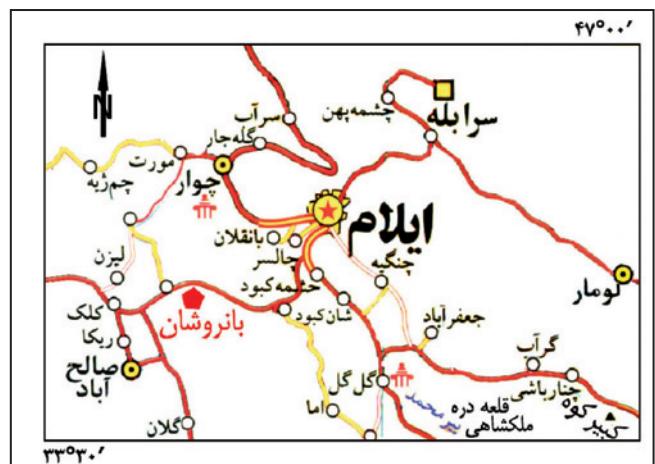
در میان جامعه همزیست این زیست‌زون، مهم‌ترین میکروفسیل‌ها عبارتند از:
Chiloguembelina midwayensis, *Chiloguembelina subtriangularis*,
Chiloguembelina morsei Eoglobigerina eobulloides, *Eoglobigerina edita*,
Parasubbotina pseudobulloides.

۷-۱۰. زیست‌زون شماره ۵

***Globanomalina pseudomenardii* Interval Zone.**

این زیست‌زون ۱۲ متر از ستون چینه‌شناسی بازروشان را در سازند گوربی پس از زیست‌زون ۹ به خود اختصاص داده است.

- **تعريف:** محدوده میان اولین حضور *Globanomalina pseudomenardii* و اولین حضور *Morzovella subbotiniae*

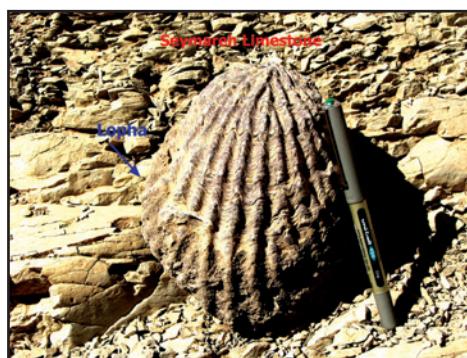
^{شکا} - ۱، ااههای دست سر به منطقه (اطلس)، ااههای آن، (۱۳۸۶).

شکل ۴- مرز میان سازند گورپی و سازند پابده؛ دید به سوی خاور.

شکل ۳- مرز میان واحد سنگ آهک امام حسن و شیل بالایی در سازند گورپی؛ دید به سوی خاور.

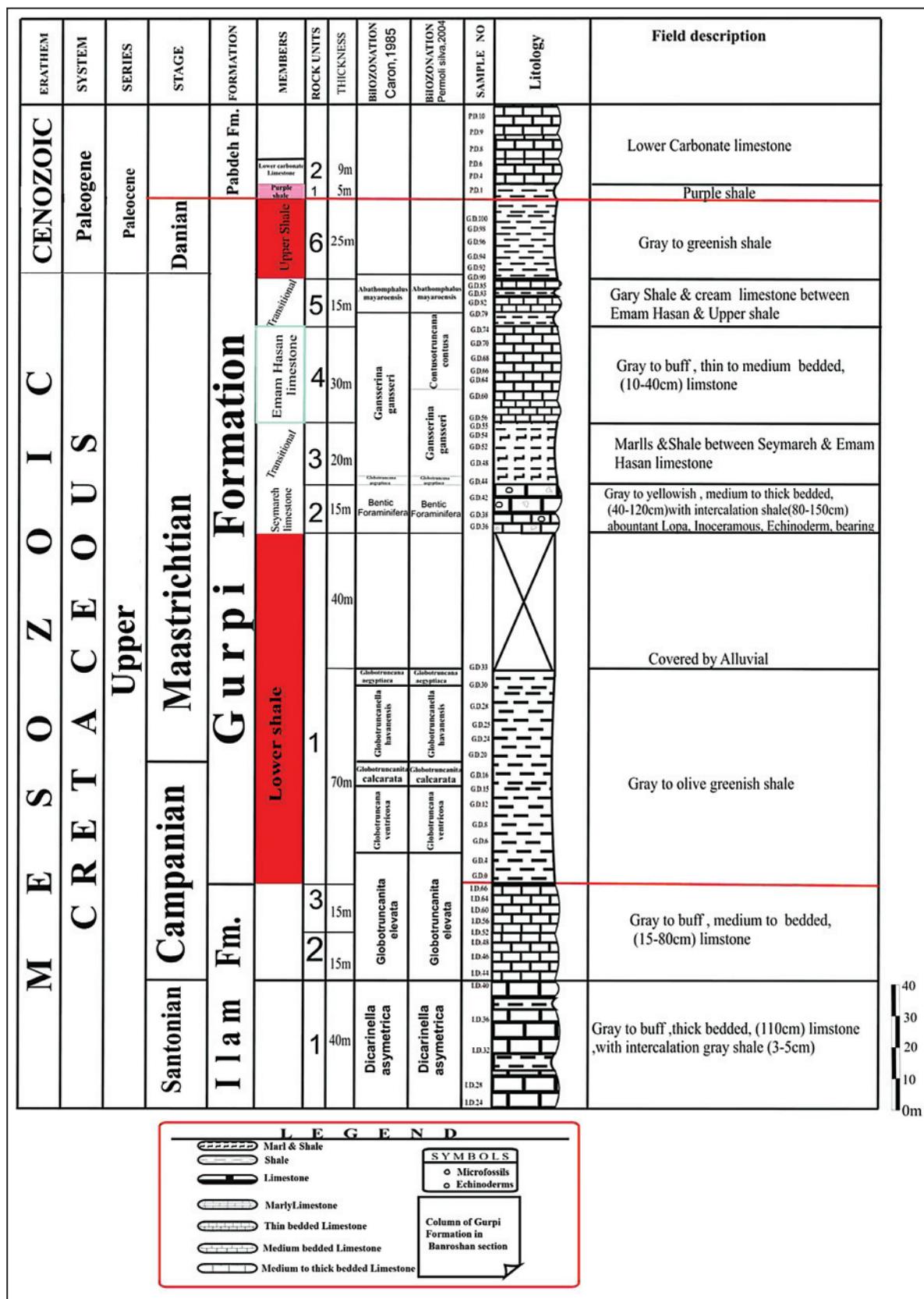
شکل ۵- فسیل لوفا در سنگ آهک سیمره.

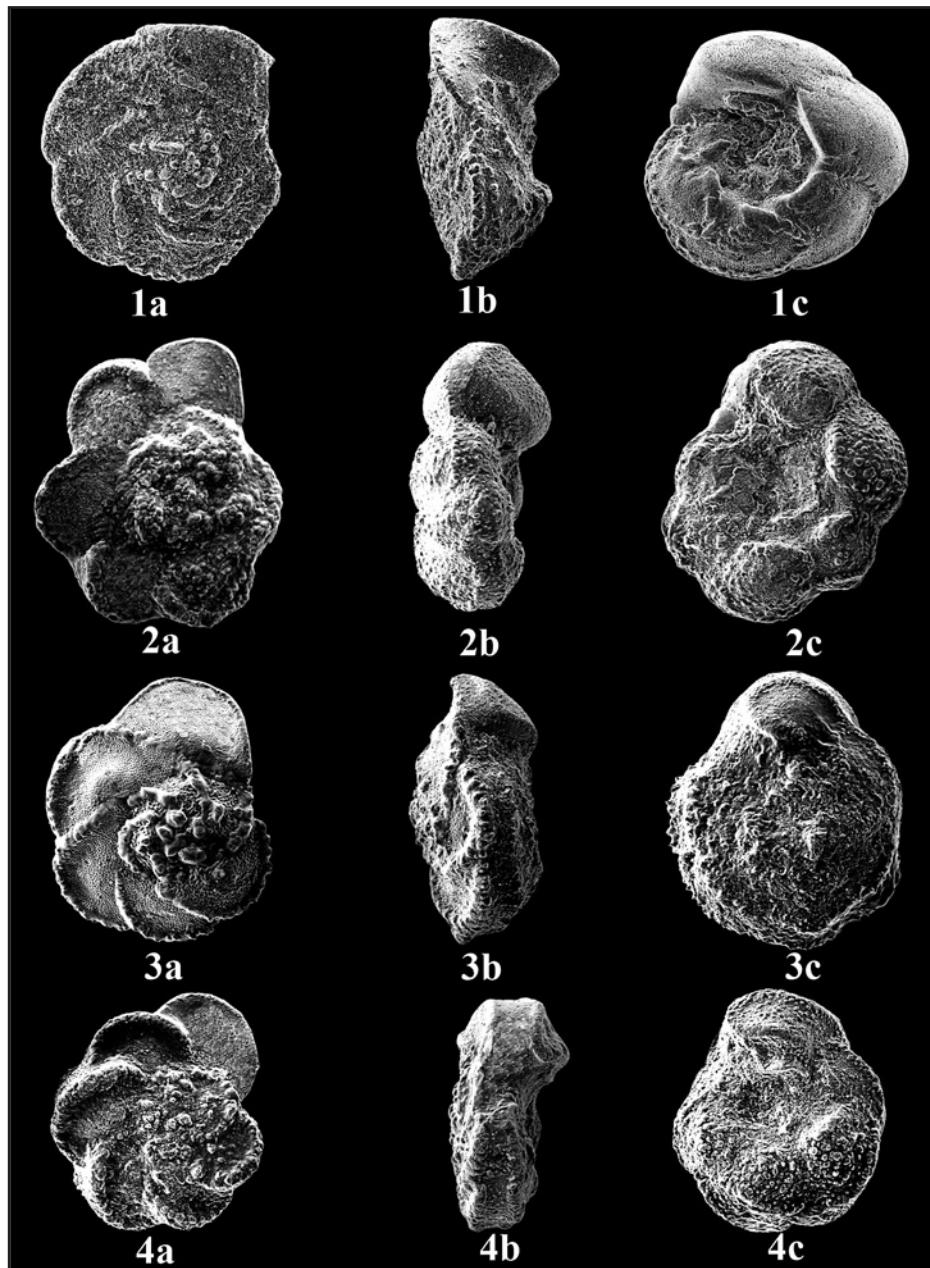
شکل ۶- عکس ماهواره‌ای از نمای کلی منطقه، برش بانروشان.

شکل ۷- نمای کلی از سازند گورپی در برش بانروشان؛ دید به سوی جنوب باختر.

Plate 1

1a: *Globotruncanita elevata* (Brotzen), dorsal view, S. no.: G.D.5
Gurpi Fm., Early Campanian, (X252)

1b: *Globotruncanita elevata* (Brotzen), lateral view, S. no.: G.D.5
Gurpi Fm., Early Campanian, (X252)

1c: *Globotruncanita elevata* (Brotzen), ventral view, S. no.: G.D.5
Gurpi Fm., Early Campanian, (X252)

2a: *Globotruncana bulloides* Vogler, dorsal view, S. no.: G.D.24
Gurpi Fm., Campanian, (X122)

2b: *Globotruncana bulloides* Vogler, lateral view, S. no.: G.D.24
Gurpi Fm., Campanian, (X122)

2c: *Globotruncana bulloides* Vogler, ventral view, S. no.: G.D.24
Gurpi Fm., Campanian, (X122)

3a: *Globotruncana arca* (Cushman), dorsal view, S. no.: G.D.12
Gurpi Fm., Campanian, (X139)

3b: *Globotruncana arca* (Cushman), lateral view, S. no.: G.D.12
Gurpi Fm., Campanian, (X139)

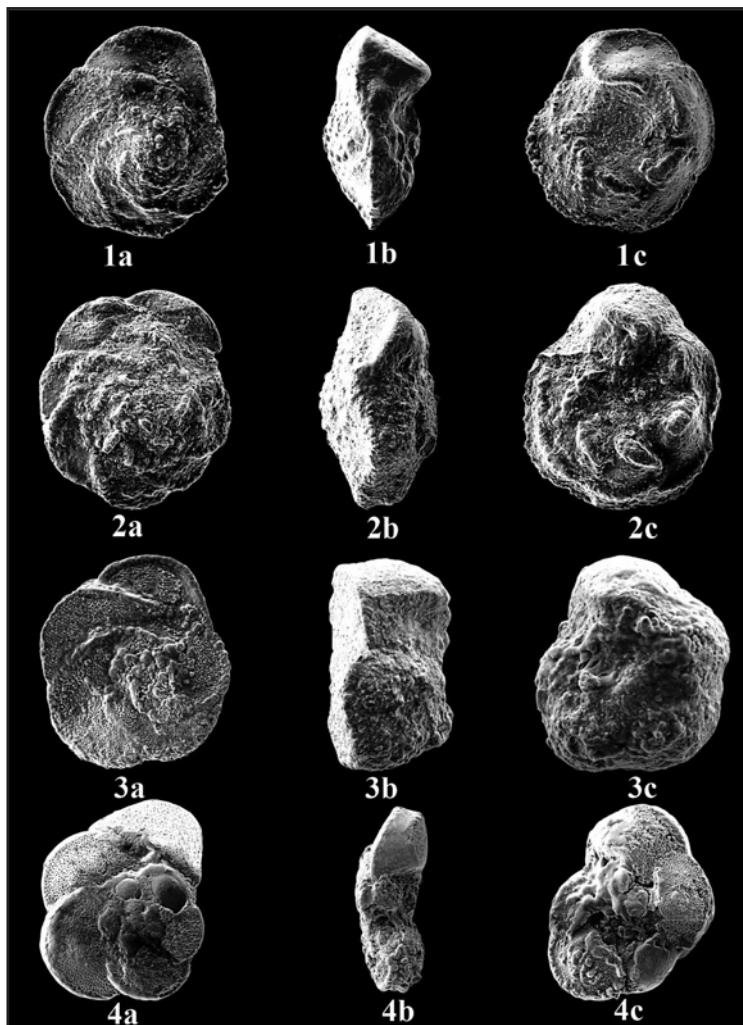
3c: *Globotruncana arca* (Cushman), ventral view, S. no.: G.D.12
Gurpi Fm., Campanian, (X139)

4a: *Globotruncana linneiana* (d'Orbigny), dorsal view, S. no.: G.D.18
Gurpi Fm., Campanian, (X207)

4b: *Globotruncana linneiana* (d'Orbigny), lateral view, S. no.: G.D.18
Gurpi Fm., Campanian, (X207)

4c: *Globotruncana linneiana* (d'Orbigny), ventral view, S. no.: G.D.18
Gurpi Fm., Campanian, (X207)

Plate 2

1a: *Globotruncanita stuartiformis* (Dalbiez), dorsal view, S. no.: G.D.23

(Gurpi Fm., Maastrichtian, (X174

1b: *Globotruncanita stuartiformis* (Dalbiez), lateral view, S. no.: G.D.23

(Gurpi Fm., Maastrichtian, (X174

1c: *Globotruncanita stuartiformis* (Dalbiez), ventral view, S. no.: G.D.23

(Gurpi Fm., Maastrichtian, (X174

2a: *Globotruncana ventricosa* White, dorsal view, S. no.: G.D.13

(Gurpi Fm., Late Campanian, (X207

2b: *Globotruncana ventricosa* White, lateral view, S. no.: G.D.13

(Gurpi Fm., Late Campanian, (X207

2c: *Globotruncana ventricosa* White, ventral view, S. no.: G.D.13

(Gurpi Fm., Late Campanian, (X207

3a: *Gansserina gansseri* (Bolli), dorsal view, S. no.: G.D.48

(Gurpi Fm., Late Maastrichtian, (X262

3b: *Gansserina gansseri* (Bolli), lateral view, S. no.: G.D.48

(Gurpi Fm., Late Maastrichtian, (X262

3c: *Gansserina gansseri* (Bolli), ventral view, S. no.: G.D.48

(Gurpi Fm., Late Maastrichtian, (X262

4a: *Abathomphalus mayaroensis* (Bolli), dorsal view, S. no.: G.D.86

(Gurpi Fm., Late Maastrichtian, (X122

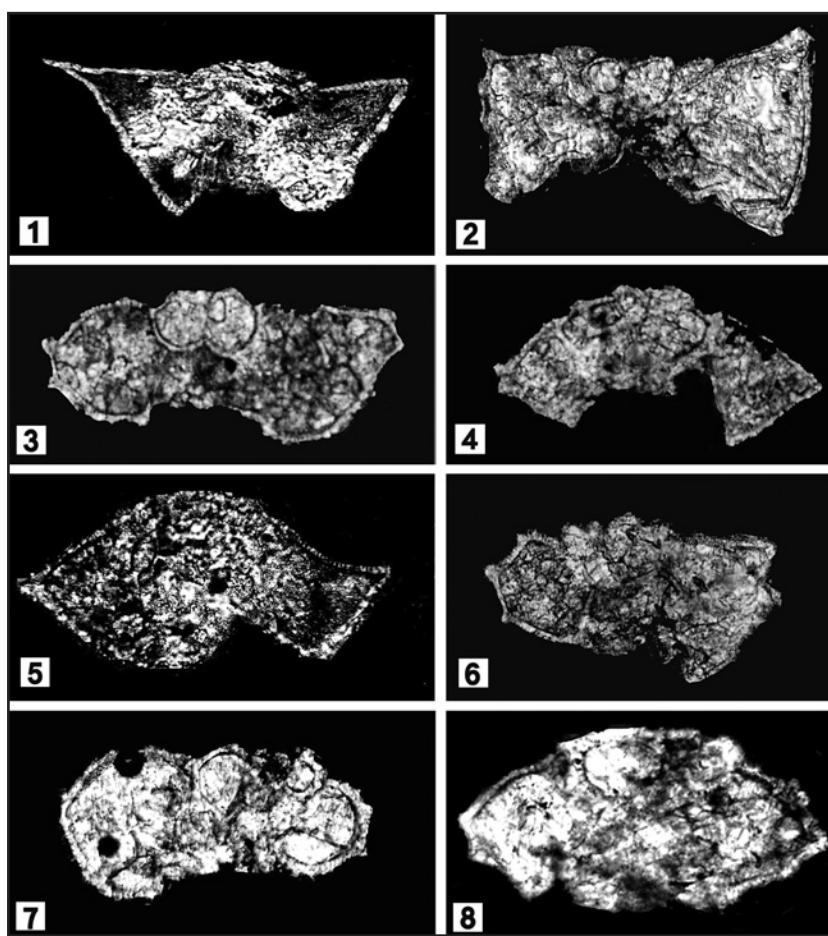
4b: *Abathomphalus mayaroensis* (Bolli), lateral view, S. no.: G.D.86

(Gurpi Fm., Late Maastrichtian, (X122

4c: *Abathomphalus mayaroensis* (Bolli), ventral view, S. no.: G.D.86

(Gurpi Fm., Late Maastrichtian, (X122

Plate 3

Fig1. *Radotruncana calcarata* (Cushman), Sample No. G.D.17, Banroshan section

Fig 2. *Dicarinella asymmetrica* (Sigal), Sample No. I.D.38, Banroshan section

Fig 3. *Globotruncana aegyptiaca* Nakkady, Sample No.: G.D.31, Banroshan section

Fig4. *Globotruncana stuartiformis* (Dalbiez), Sample No.: G.D.24, Banroshan section

Fig 5. *Globotruncanita stuarti* (de Lapparent), Sample No.: G.D.23, Banroshan section

Fig 6. *Globotruncana ventricosa* White, Sample No.: G.D.31, Banroshan section

Fig 7. *Globotruncana bulloides* Vogler, Sample No. G.D.30, Banroshan section

Fig 8. *Globotruncana arca* (Cushman), Sample No.: G.D.31, Banroshan section

جدول ۱- مقایسه زیست‌زون‌های مطالعه شده در سازند گورپی (برش بانروشان) با دیگر نواحی تیس.

Stage	Age	This study in comparable Premoli Silva (2004)	Caron (1985)	Postuma (1971)	Permoli Silva (2004)	Wynd (1965)	
Maastrichtian	late Late	<i>Abathomphalus mayaroensis</i>	<i>Abathomphalus mayaroensis</i>	<i>Abathomphalus mayaroensis</i>	<i>Abathomphalus mayaroensis</i>	<i>Abathomphalus mayaroensis</i>	
	early Late	<i>Contusotruncana contusa</i>	<i>Gansserina gansseri</i>	<i>Gansserina gansseri</i>	<i>Contusotruncana contusa</i>	<i>Globotruncanita stuarti</i> <i>Pseudotextularia varians</i> Assemblage Zone	
	late Early	<i>Gansserina gansseri</i>	<i>Globotruncana aegyptiaca</i>	<i>Globotruncanita stuartiformis</i>	<i>Gansserina gansseri</i>		
	early Early		<i>Globotruncanella havanensis</i>				
Campanian	Late	<i>Globotruncana aegyptiaca</i>	<i>Radotruncana calcarata</i>	<i>Radotruncana calcarata</i>	<i>Globotruncana aegyptiaca</i>	<i>Globotruncana mid-orientalis</i> - Assemblage Zone	
	Middle		<i>Globotruncana ventricosa</i>	<i>Globotruncanita elevata</i>			
	Early	<i>Globotruncanella havaensis</i>	<i>Globotruncanita elevata</i>	<i>Globotruncanella havaensis</i>	<i>Globotruncanita elevata</i>		
		<i>Radotruncana calcarata</i>		<i>Radotruncana calcarata</i>			
		<i>Globotruncana ventricosa</i>		<i>Globotruncana ventricosa</i>			
		<i>Globotruncanita elevata</i>					
Santonian	Late	<i>Dicarinella asymmetrica</i>	<i>Dicarinella asymmetrica</i>	<i>Globotruncana carinata</i>	<i>Dicarinella asymmetrica</i>	<i>Globotruncana concavata / ventricosa</i>	
		<i>Dicarinella concavata</i>	<i>Dicarinella concavata</i>	<i>Globotruncana carinata</i>	<i>Dicarinella concavata</i>	<i>Rotalia sp.22-algae</i> Assemblage Zone	

جدول ۲- گسترش زمانی فسیل‌های سازند گوربی در برش بازو شان (جنوب باخته ایلام).

Stage	Planktic Foraminiferal Zones	
Maastrichtian	A.mayaroensis	planispira delrioensis simplex flandriini holmdelensis
	G.gansseri	delrioensis moremani reussi globulosa striata
	G.aegyptiaca	navarroensis
	G.havanensis	fornicata contusa
Campanian	G.calcarata	arpa
	G.ventricosa	lapparenti bulloides linneiana ventricosa falsostuarti aegyptiaca
	G.elevata	stuartiformis elevata subspinosa calcarata stuarti conica
Santonian	D.asymetrica	havanensis
	D.concavata	petaloidea cittae
Coniacian	D.primitiva	intermedius mayaroensis
	M.sigali	cretacea
Turonian	H.helvetica	blowi bosquensis
	W.archaeoceratacea	rugosa scotti hexacamerata macrocephala reicheli subcircumnodifer
		subpennyi
		gansseri
		costulata
		excolata
		palpebra
		elegans
		Muricohedbergella
		Heterohelix
		Contusotruncana
		Globotruncana
		Globotruncanita
		Globotruncanella
		Abathomphalus
		Archaeoglobigerina
		Rugoglobigerina
		Rugotruncana
		Gansserina
		Pseudoguembelia
		Pseudotextularia

کتابنگاری

- اطلس راههای ایران، ۱۳۸۶- مؤسسه جغرافیایی و کارتوگرافی گیتاشناسی ایران.
- حی، م.ه، ۱۳۸۰- بیواستراتیگرافی سازند گوربی در برش کوه شاهنشین در غرب شیراز، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- زارعی، ا.، ۱۳۸۴- پالینولوژی و بیواستراتیگرافی سازند گوربی در برش الگو، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- صیلی ساروبی، ح.، ۱۳۷۵- بیواستراتیگرافی سازند گوربی و تاربور و ارتباط آن دو سازند در زاگرس در برش کبیر کوه، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال.
- طاهری، م.ر.، ۱۳۷۷- لیتواستراتیگرافی سازند گوربی در نواحی لرستان و فروافتادگی دزفول و دشت آبادان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم، ۱۷۱ ص.
- مطیعی، ه.، ۱۳۷۲- زمین‌شناسی ایران، چینه‌شناسی زاگرس، سازمان زمین‌شناسی کشور، طرح تدوین کتاب.

موسوی، ا.، ۱۳۷۷- بررسی سیستماتیک فسیل‌های سازند گورپی در برش تاقدیس پلگانه و دریند در شمال غرب شهرستان کوهدهشت، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال.

نوروزی، م.، ۱۳۸۰- مطالعه میکرواستراتیگرافی سازند گورپی از تاقدیس سلطان (ناحیه مرکزی لرستان) تا تاقدیس گورپی (برش نمونه سازند گورپی، شمال شرق خوزستان)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.

وزیری مقدم، ح.، کاملی، ا.، قیامی، م.، طاهری، ع.، ۱۳۸۵- مقایسه چینه نگاری زیستی سازند گورپی در مقطع تیپ (شمال غرب مسجد سلیمان) و سیزه کوه (جنوب غرب بروجن)، نشریه علوم دانشگاه خوارزمی.

References

- Berggren, W. A. & Miller, K. G., 1988- Paleocene tropical planktonic foraminiferal biostratigraphy and magnetobiochronology; *Micropaleontology* 34: 362-380.
- Berggren, W. A. & Pearson, P. N., 2005- A revised tropical to subtropical Paleogene planktonic foraminiferal zonation; *The Journal of Foraminiferal Research* 35: 279-298.
- Berggren, W. A., Kent, D. V., Swisher, C. C. & Aubrey, M. P., 1995- A revised Cenozoic geochronology and chronostratigraphy, in Berggren, W. A., Kent, D. V., Swisher, C. C., III, Aubrey, M.-P. and Hardenbol, J., (Editors), *Geochronology, Time Scales and Global*.
- Berggren, W. A. & Norris, R. D., 1997- Biostratigraphy, phylogeny and systematic of Paleocene trochospiral planktic foraminifera: *Micropaleontology* 43, Supplement 1, 116 p.
- Bolli, H. M., 1966- *Zonation of Cretaceous to Pliocene marine sediments based on Planktonic foraminifera*. Boletin Informativo Asociacion Venezolana de Geologia, Mineria y Petroleo, 2-35.
- Bolli, H. M., Beckman, J. P. & Saunders, J. B., 1994- *Benthic Foraminiferal Biostratigraphy of the South Caribbean Region*, Cambridge University.
- Bolli, M. H., Saunders, J. B. & Perch-Nielsen, K., 1985- *Plankton Stratigraphy*; Cambridge University Press, Cambridge, vol.I, pp.87-154.
- Bolli, H. M., 1951- *The genus Globotruncana in Trinidad*, B.W.I.J. Paleontol., 25, 170-187.
- Caron, M., 1985- *Cretaceous Planktonic Foraminifera*, in Bolli et al.: *Plankton Stratigraphy*, Cambridge University Press, P.17-86.
- James, G. A. & Wynd, J. G., 1965- stratigraphy nomen clture of the Iranian oil Consortium aggrement area, Report No.1972.
- Keller, G., 2004- Low-diversity Late Maastrichtian and Early Danian planktic foraminifera assemblages of the eastern Tethys. *Journal of Foraminiferal Research* 34: 49-73.
- Keller, G. & Pardo, A., 2004- Disaster opportunists Guembelitrididae: index for environmental catastrophes; *Marine Micropaleontology* 53: 83-116.
- Keller, G., Li, L. & MacLeod, N., 1995- The Cretaceous/Tertiary boundary stratotype section at El Kef, Tunisia: how catastrophic was the mass extinction? *Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecology* 119, 221-254.
- Keller, G., 1988- Extinction, survivorship and evolution of planktonic foraminifera across the Cretaceous-Tertiary boundary at El Kef, Tunisia. *Marine Micropaleontology* 13: 239-263.
- Loeblich, A. R. & Jr-Tappan, H., 1988- *Foraminifera General and their Classification*; Van Nostrand Reinhold Company, New York, 2 Volumes, 970p. 847 pls.
- Olsson, R. K., Hemleben, C., Berggren, W. A. & Huber, B. T., 1999- *Atlas of Paleocene Planktonic Foraminifera*; Smithsonian Contributions to Paleobiology 85, 255 p.
- Ogg, J. G., Ogg, G. & Gradstein, F. M., 2004- *The Concise Geologic Timescale*. Cambridge University Press, 150 pp.
- Miller, K. G., Sugarman, P. J., Browning, J. V., Kominz, M. A., Hernandez, J. C., Olsson, R. K., Wright, J. D., Feigenson, M. D. & Sickel, W. V., 2003- Late Cretaceous chronology of large, rapid sea-level changes: Glacioeustasy during the greenhouse world; *Geology* 31 (7): 585-588.
- Miller, K. G., Sugarman, P. J., Browning, J. V., Kominz, M. A., Olsson, R. K., Feigenson, M. D. & Hernandez, J. C., 2004- Upper Cretaceous sequences and sea-level history, New Jersey Coastal Plain; *Geological Society of America Bulletin* 116: 368-393.
- Postuma, J. A., 1971- *Manual of Planktonic Foraminifera*; Elsevier, Amsterdam, London 397 pp.
- Premoli Silva, I. & Sliter, W. V., 1995- Cretaceous planktonic foraminiferal biostratigraphy and Evolutionary trends from the Bottaccione Section, Gubbio, Italy. *Palaeontographica Italiana* 82: 2-90. [another citation says 1994].
- Premoli Silva, I. & Verga, D., 2004- Practical Manual of Cretaceous Planktonic Foraminifera, Course 3, in Verga, D., and Rettori, R. (Editors), International School on Planktonic Foraminifera: Universities of Perugia and Milano, Tipografie di Pontefelcino, Perugia, Italy, 283 p.
- Robaszynski, F., Caron, M., Gonzalez Donoso, J. M. & Wanders, A. A. H., 1988- *Atlas of Late Cretaceous Globotruncana*.
- Robaszynski, F. & Caron, M., 1979- (Coordinators), *Atlas de Foraminifères Planctoniques du Crétace Moyen (Mer Boreale et Tethys)*, (1) : 1-185p.
- Sliter, W. V. & Leckie, R. M., 1993- Cretaceous planktonic foraminifers and depositional environments from the Ontong Java Plateau with emphasis on Sites 803 and 807. In Berger, W.H., Kroenke, L.W., Mayer, L.A., et al., Proceeding ODP Science Results, 130: College Station, TX (Ocean Drilling Program), 63-84.
- Vaziri Moghaddam, H., 2002- Biostratigraphy study of the Ilam and Gurpi Formation based on Planktonic Foraminifera in Shiraz, Iran. *Jurnal of Sciences , Islamic , Islamic Republic of Iran* 13 (4) : 3339-3560.